

بیانیه لوزان و پاسخ به ۱۲+۱ سوال

در رابطه با «تفاهم لوزان» تحلیل ها و برداشت های متفاوتی ارائه شده است که برخی بسیار تند و برخی نیز بسیار خوشبینانه بوده است.

هر مذاکره ای میدان چانه زنی و عرصه بده بستان امتیازاتی است که دو طرف از هم ستانده ها یا به یکدیگر واگذار می‌کنند.مهمترین نکته ای که در تحلیل مذاکرات باید با دقت و موشکافی مد نظر قرار بگیرد «رزایی نسبت داده ها و ستانده ها» یا به بیان دیگر «توازن تعهدات دو طرف» است.نوشتر پیش رو با اعتماد به فرزندان انقلاب در تیم مذاکره کننده هسته ای و با اصل قرار دادن «امنن تفاهم لوزان» – متن قرآنت شده توسط دکتر ظریف وزیر محترم امور خارجه و خانم موگرینی نماینده -۱+۵ (و نه فکت شیت منتشر شده توسط آمریکا) ، به جرح و تعدیل مسئله پرداخته و نتایج بررسی خود را در قالب نقدهی همفکانه و به نیت اصلاح عرضه می‌دارد.

در آغاز مقاله تذکر چند نکته را لازم می‌دانم.اولا پیشاپیش از طولانی بودن متن عذرخواهم؛ چرا که اهمیت بحث و دقت نظر در موضوعات این امر را ناگزیر کرده بود.اما امید دارم تا دوستان خواننده تا پایان مطلب را دنبال کرده و بعد از آن ما را از نقطه نظرات خود پهره مند سازند.در نانی صراحتا باید عرض کنم که مبنای این تحلیل بر دو گزاره مهم استوار خواهد بود.
۱-حزب نگارنده به کار بردن لفظ «لوزانچای» همانقدر غلط است که تعبیر «پیروزی بزرگ» ؛ و «خانن» قلمداد کردن تیم مذاکره کننده ی بر تلاش کشورمان همانقدر به دور از انصاف و منطق است که «دوست» پنداشتن آمریکا.

(الف) درباره کلیات بیانیه لوزان

در طول چندین روز مذاکره فشرده موضوعات مختلفی از سوی دو طرف طرح شده و در رابطه با آنها بحث و تبادل نظر صورت گرفته است.در برخی موارد بحث ها تا رسیدن به نتیجه مشخص دنبال شده و دو تیم روی راه حل های نهی تا به توافق رسیده اند و همانوقت که دکتر عراقچی در روز ماقبل پایانی بدان اشاره کردند سندهای مکتوبی از توافقات نیز بین دو طرف رد و بدل شده است.باید دانست که بیانیه پایانی تنها بخشی از محتوای مذاکرات ۱۰ روزه است که برای اعلام عمومی به رسانه ها و در ساعات پایانی مذاکرات تهیه شده است.جناب دکتر ظریف در برنامه نگاه یک به صراحت اعلام کردند که برای نگارش این متن نهایتا ۲ یا ۳ ساعت زمان صرف شده و حتی تا زمان خارج شدن از هتل نیز به صورت چرک نویس بوده و خط خوردگی های زیادی داشته است.در نتیجه باید گفت بر خلاف آنچه در فضای رسانه ای منعکس شده است آنچه در لوزان اهمیت دارد بیانیه پایانی نیست.بیانیه پایانی تنها خروجی یک سلسله بحث های بسیار جزیی و مفصل درباره چارچوب نهایی برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) است.پس آنچه در درجه اول مورد اهمیت قرار دارد جزئیات را حل های است که در طرف در حین گفتگو ها بدان دست پیدا کرده اند؛ نه بیانیه مطبوعاتی پایانی که بیشتر جنبه رسانه ای موضوع است.این متن بسیار کلی است اما ما سعی خواهیم کرد تا در چارچوب همین متن رسمی که مورد تایید دو طرف نیز هست به بحث درباره خروجی مذاکرات لوزان بپردازیم.

۱) آیا بیانیه لوزان یک توافق الزام آور است ؟

در پاسخ به سوال بالا باید گفت خیر! همانطور که تیم مذاکره کننده هسته ای کشورمان به کرات اعلام کرده اند بیانیه لوزان به هیچ وجه یک توافق الزام آور حقوقی نیست.البته اعلام عمومی این متن توسط نمایندگان دو طرف در مقابل دوربین های تلویزیونی قطعا به لحاظ اخلاقی الزام آور خواهد بود. اما آیا این بدان معناست که سرانجام نزدیک به ۱۰ روز مذاکرات سخت و فشرده – که گاها تا پاسی از شب ادامه داشته- آنهم در سطح وزرای خارجه ۷ کشور و نماینده اتحادیه اروپا تنها یک بیانیه رسانه ای کلی و بدون بار حقوقی و غیر الزام آور بوده است؟ اگر اینطور بوده پس موضوع ضرب الاجل ۳۱ مارس جلور توجیه پذیر خواهد بود؟!

باز به سخنان دکتر ظریف استناد می کنیم که گفته بودند تنها ۳ ساعت از کل زمان این ده روز صرف تهیه بیانیه پایانی شده است.پس همانگونه که گفته شد بیانیه لوزان همه ی ماجرا نیست.بلکه اصل، تعهداتی است که در پشت درهای بسته مذاکرات بین دو طرف توافق شده است.تعهداتی که به لحاظ حقوقی لازم اجرا خواهد بود.پس باید اینطور نتیجه گرفت که بیانیه لوزان یک سند حقوقی نیست اما مواردی که به صورت اسناد مذاکره بین دو طرف رد و بدل شده اند کاملا تعهد آور و پایبندی به آنها ضرورست. علاوه بر تعهداتی که در همین بیانیه مشترک آمده بخش هایی از این اسناد و جزئیات نیز در دو فکت شیت ارائه شده از سوی دو تیم ایرانی و آمریکایی قابل رویت است.

۲) چرا فکت شیت ها و تفسیر های مختلفی از مذاکرات لوزان از سوی دو طرف صادر شده است؟ به واقع داستان این فکت شیت ها چیست؟

یکی از اصلی ترین موارد اختلافی در روزهای پایانی نحوه اعلام علنی موارد توافق شده بود.تیم مذاکره کننده هسته ای کشورمان بارها بر اعلام نتایج مذاکرات به صورت یک «بیانیه مطبوعاتی» که دربرگیرنده کلیات راه حل های توافق شده بود، تاکید داشت.اما در طرف مقابل آمریکا با این توجیه که بشدت تحت فشار کنگره برای ضرب الاجل ۳۱ مارس است خواهان آن بود تا جزئیات بیشتری از موارد توافق شده رسانه ای شود.اتفاقی که بالاخره در Media statement یا «یادداشت رسانه ای» که بعد از انتشار «خلاصه راه حل های برنامه جامع اقدام مشترک» (متن غیر رسمی وزارت خارجه ایران از توافقات لوزان) و پس از قرآنت «بیانیه مشترک» دکتر ظریف و خانم موگرینی، توسط سایت رسمی وزارت خارجه آمریکا منتشر شد، افتاد.

۳) آیا فکت شیت ایرانی و فک شیت آمریکایی با هم متضاد هستند ؟

اما نکته جالب این است که مجموعه این سه متن – بر خلاف آنچه ظاهرا به نظر می رسد – تا حدود زیادی نسبت به هم همپوشانی دارند و محتوای

متون به جز در موارد خاصی بر هم منطبق اند.به بیان دیگر این سه متن با یکدیگر اختلافات زیادی دارند اما در بسیاری از موضوعات با هم در تضاد نیستند.به گونه ای که می‌توان با لحاظ کردن منخرج مشترک آنها ساختمان یک توافق – که قسمت اعظمی از توافق اصلی تیرمه(برجام) را تشکیل می‌دهد- استخراج کرد.

مطلبی که از پاسخ آرنتس مونیز به خبرنگارانی که دقیقا از اختلافات گسترده این متن ها پرسیده بودند نیز کاملا قابل برداشت است.وی در پاسخ به سوالی در رابطه با سندهای متفاوت منتشر شده توسط ایران و آمریکا درباره بیانیه لوزان؛ با اشاره به اینکه ایران و آمریکا اختلافی در این باره ندارند، گفت: «ما داریم درباره یک توافقنامه، منتهی با میزان تأکیدهای متفاوت (بر بخش‌های مختلف آن) صحبت می‌کنیم».

غنی سازی
۴) ایران تا چه مقدار می‌تواند غنی سازی داشته باشد؟

مهمترین نکته ای که در مذاکرات لوزان در مورد غنی سازی وجود دارد «عدم تناسب میزان توافق شده با نیاز عملی» کشورمان است.طبق تفاهم لوزان ایران تعهد دارد است تا ظرفیت (capacity)، سطح (level)، و میزان (stockpile) اورانیوم غنی شده خود را به مقدار قابل توجهی کاهش دهد.مطابق با توافقات انجام شده ایران تنها قادر خواهد بود تا ۵ هزار سانتریفیوژ فعال در اختیار داشته باشد.این میزان از سانتریفیوژ ها همگی از نوع نسل اول (IR1) و منحصرا در نطنز خواهد بود.دیگر سایت غنی سازی ایران در فردو که از سال ۲۰۱۱ اورانیوم با غنی ۲۰٪ تولید می‌کرد نیز به طور کلی تغییر ماهیت (convert) خواهد داد و دیگر یک سایت غنی سازی نخواهد بود بلکه صرفا یک مکان برای تحقیق و توسعه فیزیک خواهد داشت.البته هزار ماشین سانتریفیوژ در فردو نگهداری میشود اما ایران حق داشتن هیچ مواد شکافت پذیری در فردو را نخواهد داشت.(There will not be any fissile material).بنابراین و مطابق با متن صریح تفاهم لوزان، نطنز تنها مرکز غنی سازی ایران خواهد بود.(There will be no other enrichment facility than Natanz). آن هم با ۵هزار سانتریفیوژی که اورانیوم را بیش از ۳.۵ درصد غنی نخواهند کرد و با این تفسیر نهایت قابلیت تولید ۶ هزار سو اورانیوم غنی است.

۵) با توجه به تفاهم لوزان آیا ایران خواهد به ۱۹۰ هزار سو غنی سازی شود یا نه؟
نیاز عملی ایران به اورانیوم غنی شده ۱۹۰ هزار سو خواهد بود.با این میزان تعهدات عملا کشورمان نخواهد توانست تا به تأمین نیاز های خود دست یابد.به همین دلیل لازم است تا تیم مذاکره کننده کشورمان یا در مورد این اعداد به چانه زنی بیشتری بپردازد تا بر بحث تحقیق و توسعه این امکان را برای ایران فراهم کند تا بتواند بر روی سانتریفیوژ های نسل های بالاتر کار کرده تا بوسيله آنها و با یک جهش فنی در آینده نیاز عملی خود را در کمترین زمان تأمین نماید.

۶) چرا فردو تا این حد برای طرف مقابل مهم بود ؟

اما اینکه چرا طرف مقابل تا این حد روی سایت فردو حساسیت نشان داده و در نهایت خواستار تغییر ماهیت آن شد نیز نکته ای کلیدی است.با توجه به اینکه سایت هسته ای فردو در ۴۰ متری زمین قرار دارد و از لحاظ موقعیت طبیعی نیز کوهی با ارتفاع ۸۰ متر عملا حفاظ دافغاندی غیر عامل مهمی محسوب می‌شود به لحاظ امنیتی در موقعیت منحصر به فردی قرار داشته و همین ویژگی باعث شده بود تا عملا از تهدیدات نظامی نیز در امان باشد. به همین دلیل آمریکا و مخصوصا رژیم صهیونیستی تاکید خاصی روی تغییر ماهیت سایت فردو داشتند.

بازرسی ها و دسترسی های آژانس

۷) پروتکل الحاقی چه امکانی را به آژانس خواهد داد؟

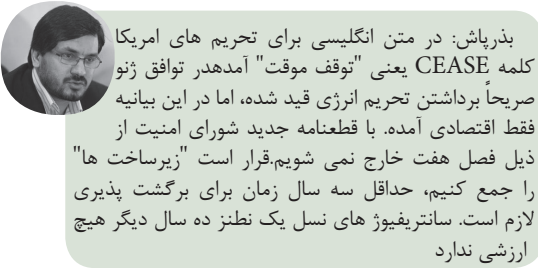
مطابق با متن بیانیه لوزان ایران متعهد به اجرای پروتکل الحاقی (Additional Protocol) شده است.ضمنا ایران قبول کرده است تا کد ۱.۳ را نیز اجرا کند.موارد مندرج در پروتکل الحاقی شامل دو بخش اصلی می‌شود. پروتکل الحاقی این امکان را به آژانس می‌دهد تا به پنهان بررسی فعالیت های هسته ای از هر نقطه مشکوکی اقدام به بازرسی نماید.به این ترتیب تمام نقاط حساس و محرمانه کشور در معرض خطر بازرسی سازمانی قرار می گیرد که پیش از این اطلاعات مربوط به موضوع هسته ای کشورمان را در اختیار سرویس های جاسوسی دیگر کشورها قرار داده بود. اقدامی برخلاف قوانین مصرح آژانس که در نهایت منجر به شهادت دانشمندان هسته ای ما شد.

نکته دیگر مرتبط با پذیرش پروتکل الحاقی غیر قانونی بودن پذیرش داوطلبانه آن است.مجلس در سال ۸۵ با گذاردن قانونی دولت های جمهوری اسلامی را از پذیرش این پروتکل منع کرده است و تعهد ایران در این تفاهم نامه دارای اشکال قانونی است.نقوی حسینی نایب رییس کمیسیون امنیت ملی مجلس نیز در اینباره به صراحت از غیر قانونی بودن اجرای این پروتکل بدون مجوز مجلس خبر داد.

۸) تعهدات فراپروتکلی چه امکانی ویژه ای را به آژانس خواهد داد ؟

اما یکی دیگر از نقاط نگران کننده بیانیه لوزان پذیرش اجازه دسترسی های بیشتر (Enhanced access) بخوانیده دسترسی های فرا پروتکلی – که به آژانس برای بررسی تمام مسئله های گذشته و حال است.در ادامه این بخش از بیانیه آمده است : Including to clarify past and present issues. کارشناس فن می گویند تنها موردی که از گذشته برنامه هسته ای ایران باقی مانده است بحث (Possible military dimention (PMD یا ابعاد احتمالی نظامی‌است.این بخش از بیانیه لوزان این امکان را به بدخواهان جمهوری اسلامی خواهد داد تا به پنهان مسئله هسته ای گذری نیز به برنامه های نظامی متعارف کشورمان داشته باشند.محدوده ای که

منظره منصوری ارانی و بذرباش در تلویزیون



بذرباش: در متن انگلیسی برای تحریم های آمریکا کلمه CEASE یعنی "توقف موقت" آمده‌در توافق ژنو صریحاً برداشتن تحریم انرژی قید شده، اما در این بیانیه فقط اقتصادی آمده. با قطعنامه جدید شورای امنیت از ذیل فصل هفت خارج نمی شویم.قرار است "زیرساخت ها" را جمع کنیم، حداقل سه سال زمان برای برگشت پذیری لازم است. سانتریفیوژ های نسل یک نطنز ده سال دیگر هیچ ارزشی ندارد

منصوری: هیچ تأسیسات هسته ای تعطیل و متوقف نشده و همه تحریم های اروپا و آمریکا برداشته می شود؛ شادی مردم به جاست

وقتی دوربین های تأسیسات "اتلاین" شود یعنی چهره های همه کارمندان هسته ای به دست سرویس های جاسوسی خواهد بود

اگر دوربین ها آنلاین باشد هر روز شهید هسته ای خواهیم داشت. خط قرمز آقای ظریف تغییر دوربین های آفلاین بوده و از گفت و گو ها حذف شده

عمل به نظارت فراتر از پروتکل الحاقی، مشکلات برای ما درست می کند، اگر هم عمل نکنیم آژانس گزارش عدم اجرای عدم اجرای تعهدات ما را می نویسد

در خصوص مسائل نظامی آقای ظریف در مذاکرات برآشف؛ اگر این مسائل مطرح شده بود مسئولین نظامی نمی گفتند "جهادگران دیپلماسی"

قرار است حتی اطلاعات شرکت سازنده پیچ های تأسیسات را هم به آژانس بدهیم، با این وضع دیگر مگر کسی جرأت می کند در هسته ای کار کند؟

برخی بحث های کارشناسی هنوز باقی مانده که طی ۳ ماه آینده همه شبهات برطرف می شود

تعهدات فرا پروتکلی به روایت اوپاما ، لاوروف

باراک اوپاما در گفتگو با نیویورک تایمز به تشریح مختصات توافق جامع هسته ای پرداخت ، که راه حل های آن در مذاکرات لوزان به دست آمده است.در بخش از این گفتگو خبرنگار نیویورک تایمز از رئیس جمهور آمریکا پرسید: "اگر ما مشکوک شویم که ایران دارد آژانس به طرف مقابل اطمینان بدهد که ایران به طور کامل به تعهدات خود عمل کرده است آنگاه فرآیند برداشتن تحریم های مرتبط با موضوع هسته ای آغاز خواهد شد.

۱۲) آیا تعهدات ایران «قابلیت برگشت پذیری» دارد ؟

در همینجا لازم است تا این تذکر داده شود که اقدامات تعهد شده کشورمان کاملا «عملیاتی و اجرایی» و در مقابل تعهدات حریف صرفا «سیاسی» است. مثلا تعهدات ایران در موضوع اراک به گونه ایست که قلب راکتور فعلی آن در فرآیند بازطراحی و بازسازی عملا از بین خواهد رفت در صورتی که لغو تحریم ها با یک بخشنامه نیز قابل اجرا خواهد بود.در کنار هم قرار دادن این دو موضوع نگرانی ها نسبت به بدعهدی طرف مقابل را بیش از پیش خواهد کرد.به گونه ای که در صورتی که آژانس به هر دلیلی تأیید اقدامات ایران را با مشکل مواجه کند یا آمریکا به تعهد خود مبنی بر لغو تحریم ها بی اعتنایی نشان دهد «فرآیند بازگشت» زمان بر بوده و فرضا در مورد راکتور اراک ۰۳، ۴ سال به طول خواهد انجامید.بنابراین با فرضی که گذشت بدون آنکه اتفاق خاصی افتاده باشد چرخ صنعت هسته ای ایران ابتدا متوقف و سپس چندین سال به عقب برخواهد گشت.

اما نکته نگران کننده دیگری که امیدواری به لغو یکجای تحریم ها را نقش بر آب می کند کاربرد دو فعل متفاوت برای سه نوع تحریم ذکر شده است.با وجود اینکه در مورد تحریم های اتحادیه اروپا و شورای امنیت کلمه "لغو" (Terminate) عینا آورده شده اما در مورد تحریم های مربوط به آمریکا فعل Cease استفاده شده که به معنی "توقف موقت" (Temporary stop) است.
پیشنهاد ما چیست ؟
از مجموع بحث های مطرح شده باید اینطور نتیجه گرفت که بنا به گفته تیم مذاکراتی استگنی ناپذیر کشورمان نسبت به کمک کننده بودن انتقادات دلسوزان و با توجه به غیر آلم آور بودن تفاهم لوزان نیاز است تا نقاط ضعف احتمالی در فرصت باقی مانده اصلاح شده تا در سایه درایت تیم مذاکره کننده راه برای انجام توافقی که از هر نظر منافع ملی کشورمان را به بهترین نحو ممکن مقدور می‌سازد هموار گردد.

با دشمنت پیمانی میند که قابل تفسیر باشد.به این خاطر که پس از استوار شدن پیمان توسط عبارت های دو پهلو برای برهم زدنش راهی نباشد
نهج البلاغه امیرالمومنین (علیه السلام)
نامه پنجاه و سوم

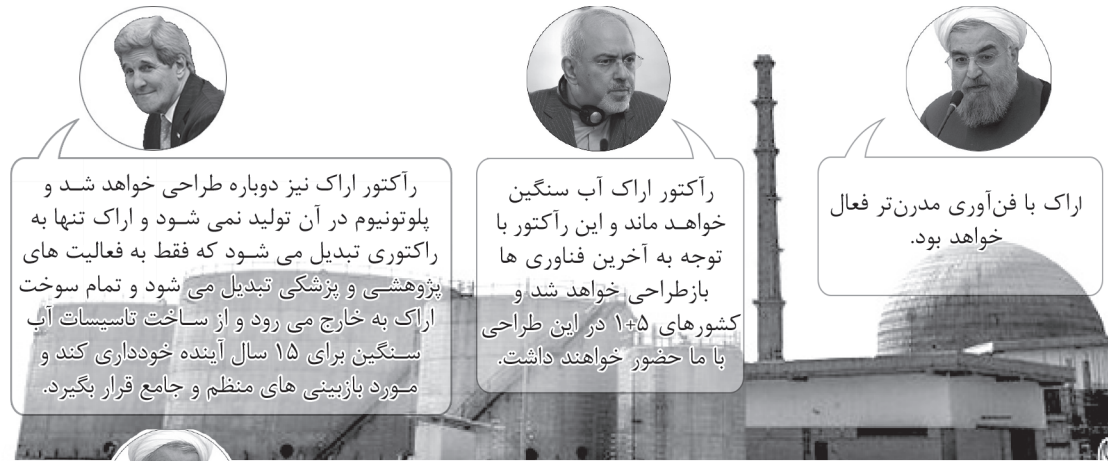
همه‌ی آنچه هم قرارداد بسته میشود بین مسئولین ما و بین طرف مقابل، باید روشن، واضح، غیر قابل تفسیر و تأویل باشد. این‌جور نباشد که طرف مقابل – که با دّبه‌کردن و چک‌وچانه زدن، کار خود را پیش میبرد – بتواند باز سر قضایای گوناگون، پنهان‌گیری کند، دشتیّه در بیاورد، کارها را مشکل بکند

مقام معظم رهبری ۹۳/۱۱/۱۹

تجربه ملی

کارند. جوانهای ما، دانشمندان ما، محققین ما، مسئولین ما همت کردند، کارها را پیش بردند. بنابراین از مذاکراتی هم که امروز در جریان است، ما ضرری نخواهیم کرد. البته بنده همچنان که گفتم خوشبین نیستم؛ من فکر نمیکنم ازآ این مذاکرات آن نتیجه‌ای را که ملت ایران انتظار دارد، به‌دست بیاید، لکن تجربه‌ای است و پشتوانه‌ی تجربی ملت ایران را افزایش خواهد داد و تقویت خواهد کرد؛ ایرادی ندارد اما لازم است ملت بیدار باشد. ما از مسئولین خودمان که دارند در جبهه‌ی دیپلماسی فعالیت میکنند، کار میکنند، قرص و محکم حمایت میکنیم، اما ملت باید بیدار باشد، بداند چه اتفاقی دارد میافتد [تا] بعضی از تبلیغاتچیهای موجب‌بگیر دشمن و بعضی از تبلیغاتچیهای بیمزدومواجب – از روی ساده‌لوحی – نتوانند افکار عمومی را گمراه کنند.

برای تاسیسات هسته ای چه اتفاقی قرار است بیافتد؟



راکتور اراک اب سنگین خواهد ماند و این راکتور با توجه به آخرین فناوری ها بازطراحی خواهد شد و کشورهاي ۱+۵ در این طراحی با ما حضور خواهند داشت.

راکتور اراک نیز دوباره طراحی خواهد شد و پلوتونیوم در آن تولید نمی شود و اراک تنها به راکتوری تبدیل می شود که فقط به فعالیت های پژوهشی و بزرگسکی تبدیل می شود و تمام سوخت اراک به خارج می رود و از ساخت تأسیسات آب سنگین برای ۱۵ سال آینده خودداری کند و مورد بازبینی های منظم و جامع قرار بگیرد.

در فردو بیش از ۱۰۰۰ سانتریفیوژ فعال خواهد بود.

۱۰۰۰ سانتریفیوژ هم در فردو می‌ماند و به ماشین های فردو گاز تزریق نمی‌کنیم. ۱۰۰۰ سانتریفیوژآماده در فردو خواهدبود.

در فردو نیز ۱۰۰۰ سانتریفیوژ بدون غنی سازی به فعالیت می پردازند و از فردو برای فعالیت های صلح آمیز از جمله تحقیق و توسعه برای فیزیک هسته‌ای استفاده خواهد شد.

توافق کردیم که فعالیت‌های غنی سازی در فردو متوقف شود و هیچگونه مواد شکافتی در این تأسیسات نباشد و فردو به یک تأسیسات تحقیق و توسعه برای مقاصد پژوهشی تبدیل خواهد شد.

روحانی: ۵+۱ پذیرفته است که ایران در خاک خود غنی سازی کند.

عراقچی: بعد از ۱۰ سال غنی‌سازی صنعتی را آغاز می‌کنیم.

اوپاما: این توافق جلوی غنی‌سازی را خواهد گرفت و تا دو سوم آن را کاهش می‌دهد.

کری: فقط در نطنز غنی سازی صورت می گیرد و دستکم برای ۱۵ سال آینده ذخیره اورانیم غنی شده ۳۰۰ کیلو گرم خواهد بود. توافق کردیم که فعالیت های غنی سازی در فردو متوقف شود. ما امروز به فهمی سیاسی رسیدیم و این بنایی برای توافقی است که ۱۵

دکتر روحانی: در همان روز اجرای توافق، همه قطعنامه‌ها علیه ایران لغو خواهد شد.

تنها مرکز غنی‌سازی ما طبق برنامه های خودمان، "نطنز" خواهد بود. نظنن: با ظرفیت ۵۰۶۰ سانتریفیوژ به کار خود ادامه می‌دهد.

چارجوب کلی توافق این است که در نطنز با تعدادی سانتریفیوژ غنی سازی را ادامه خواهیم داد

عراقچی: تنها تحریم‌های هسته‌ای در توافق بحث شده و برداشته خواهند

اوپاما: ایران در ازای اقداماتش، جامعه جهانی قبول کرده که برخی از تحریم ها علیه ایران حذف کند و اینن مرحله به مرحله خواهد بود البته بازگشت پذیر خواهد بود و اگر ایران تخطی کند تحریم ها باز خواهد گشت. تحریم های دیگر از جمله حمایت از تروریسم و موشک های بالستیک و حقوق بشر همچنان باقی خواهند ماند

کری: در ازای همکاری آینده، آمریکا مرحله به مرحله تحریم ها را کاهش خواهد داد و در هر مرحله‌ای که ایران به تعهدات عمل نکند تحریم ها باز خواهد گشت.